

İMAM-HATİP LİSESİ SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN MESLEKİ YETERLİK ALGISI*

İbrahim TURAN¹

Ayşe VURAL²

Atıf/©: Turan, İ. ve Vural, A. (2018). İmam-hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki yeterlilik algısı. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(3), 1745-1760. doi 10.17218/hititsosbil.445930

Özet: Toplumların maddi ve manevi olarak gelişmesinde en önemli faktörlerden biri de dindir. Din eğitimi ve öğretimi bireyin, kimlik ve kişiliğinin gelişiminde hayati bir yeri vardır. Günümüzde resmi kuruluş amacı, toplumu din konusunda aydınlatmak olan Diyanet İşleri Başkanlığının din görevlisi ihtiyacının karşılanmasında önemli bir kurum olan İmam-Hatip Liseleri, ortaokul üzerine dört yıllık lise kısmını bitiren öğrencilerine, gerekli sınavları geçtikleri takdirde Diyanet İşleri Bünyesinde imamlık, vaizlik, Kur'an Kursu öğreticiliği gibi çeşitli görevlere atanabilme imkânı sağlamaktadır. Değişen sosyo-kültürel şartlar çerçevesinde, mesleki bilgi ve beceri, mesleki uygulama, dini pedagojik formasyon ve etkili iletişim gibi çeşitli alanlarda kendini yenilemenin önemi her geçen gün artmaktadır. Dolayısıyla günümüzde, din görevlilerinin daha nitelikli hizmet sunabilmesi aldıkları eğitimin yeterliliğine bağlıdır. Bu nedenle de İmam-Hatip Lisesinde verilen eğitimin niteliği ve yeterlilik durumu araştırılması gereken önemli bir konu olarak görülmektedir. İşte bu çalışmada, İmam-Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin din görevliliğine yönelik mesleki yeterlik algıları ele alınmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Eğitim, Din Eğitimi, Mesleki Yeterlik, İmam Hatip Lisesi.

The Perception of Professional Proficiency of Last Grade Students of Imam-Hatip High School

Citation/©: Turan, İ. ve Vural, A. (2018). The perception of professional proficiency of last grade students of imam-hatip high school, *Hitit University Journal of Social Sciences Institute*, 11(3), 1745-1760. doi: 10.17218/hititsosbil.445930

Abstract: One of the most important factors that effects material and spiritual development of societies is religion. Religious education and instruction plays a vital role in the development of personality and identity of people. Imam and Preacher Schools, an important institution that meets the need of men of religion for the Presidency of Religious Affairs whose official aim is to enlighten people in terms of religion, based on a four year on middle school, present various duties such as imam, preacher, Qur'anic Courses teachers at the Religious Affairs as long as they pass the necessary examinations. As a result of development of socio-cultural settings and conditions, the men of religion's professional knowledge and ability, professional experience, religious pedagogical formation and effective communicational skills become more and more important in each day. Thus, presenting more quality religious services by imams in our day depends on their educational qualities. Therefore, the quality and proficiency of education taken at the Imam and Preacher Schools is seen an important research matter. This study examines the perceptions of professional proficiency

Makale Geliş Tarihi: 19.07.2018

Makale Kabul Tarihi: 2.10.2018

* Bu makale, Ayşe Vural'ın "İmam-Hatip Lisesi Son Sınıf Öğrencilerinin Mesleki Yeterlik Algısı" adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar, Doç. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, i.turan@omu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0003-1659-9903>

² Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı Doktora Öğrencisi, ayse-vr190@hotmail.com

towards religious services of the last grade students of Imam Hatip High School.

Keywords: *Education, Religious Education, Professional Proficiency, Imam Hatip High School.*

1. GİRİŞ

Ülkemizde toplumun din hizmeti ihtiyacının karşılanması Anayasanın ilgili maddesi (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 2005) gereği Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yerine getirilmektedir. 22.06.1965 tarih ve 633 sayılı Diyanet İşleri Başkanlığı Kuruluş ve Görevleri Hakkında Kanununun birinci maddesinde, Başkanlığın resmi görevi, “İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek” şeklinde tarif edilmiştir (Resmi Gazete, 1965). Başkanlık, yurtiçinde bu görevini il ve ilçe müftülükleri vasıtasıyla yerine getirebilmek için din eğitimi ve öğretimi alanında özel eğitim almış elemanlar istihdam etmektedir. Müftü, vaiz, uzman, Kur’an Kursu öğreticisi, imam-hatip ve müezzin-kayyım gibi çeşitli unvanlarla istihdam edilen din görevlilerinden, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda belirtilen genel şartları taşımalarının yanı sıra, İslam dininin öngördüğü belli kişisel nitelik ve mesleki yeterliklere de sahip olmaları beklenmektedir. Zira İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esasları ile ilgili işleri yürütmek, din konusunda toplumu aydınlatmak ve ibadet yerlerini yönetmek, farklı ve üstün nitelikler gerektirmektedir. Bunun sağlanabilmesi için ise, gerek akademik gerekse mesleki yönden kendini geliştirmiş din görevlilerine ihtiyaç bulunmaktadır.

İmam-Hatip Liseleri, kuruluş amaçları doğrultusunda, yükseköğrenime hazırlayıcı mahiyette ortaöğretim kurumları oldukları gibi, Diyanet İşleri Başkanlığının ihtiyaç duyduğu din görevlisi istihdamını gerçekleştirme konusunda nitelikli eleman yetiştirme konusunda da hizmet sunmaktadırlar. Dolayısıyla bu kurumlardan mezun olan bireylerin mesleki yeterlik durumlarının istenen ve beklenen düzeyde olması, Diyanet İşleri Başkanlığı’nın hizmet kalitesi açısından son derece önemlidir. Bu anlamda, yeterlik, genel olarak ferdin görevleri ile ilgili rollerini kurumun hedef ve amaçlarına uygun olarak yerine getirebilmesi için gereken bilgi, beceri ve tutumları ifade etmektedir. (Bursalıoğlu, 1981’den akt., Akyürek, 2005) Mesleki yeterlik, mesleki yönden bir mesleğin başarılı bir şekilde yerine getirilebilmesi için sahip olunması gereken özellikleri ifade etmektedir. (Şişman, 2002) Mesleki yeterlik algısı ise, bireyin yapmakta olduğu işte kendini yeterli görüp görmemesi durumu olup, işindeki belli görevleri yerine getirebilmek için kendi bilgi, beceri ve yeteneklerine olan inancıdır. (Mersin, 2007) Mesleki yeterlik konusu her meslek alanında gerekli olmakla birlikte din hizmetlerinde görev alacak kimselerde daha da önemle üzerinde durulması gereken hususlardandır.

Bu çalışmada, İmam-Hatip Lisesi son sınıfta öğrenim gören öğrencilerin din görevliliğine yönelik mesleki yeterlik algıları, bazı değişkenler bakımından incelenmektedir.

2. ARAŞTIRMANIN PROBLEM DURUMU

Günümüzün değişen şartları çerçevesinde toplumun eğitim seviyesi her geçen gün artmakta iken, buna paralel olarak sosyo-kültürel ve dini alandaki ihtiyaç ve beklentiler de farklılaşmaktadır. Bu durum tabiatıyla topluma din hizmeti sunma noktasında eğitim alan İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin, toplumun ihtiyaç ve beklentilerine cevap verme konusunda mesleki anlamda ne kadar yeterli oldukları sorusu, araştırmanın temel problemini oluşturmaktadır.

Araştırmanın temel problemi çerçevesinde şu alt problemlere cevap aranacaktır:

İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin cinsiyet, hafızlık, okul türü, tercih nedeni, ikamet yeri ve ekonomik durumları ile yeterlik algıları arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Din hizmetlerinin verimli ve kaliteli bir şekilde yürütülmesi, en başta din görevlilerinin mesleki bilgi ve genel kültür açısından iyi yetişmiş olmasına bağlıdır. Dolayısıyla bu göreve aday olanların mesleki bilgi, beceri ve genel kültür bakımından iyi yetişmeleri, hem kurumsal açıdan hem de toplumsal açıdan önemlidir. Böylesine önemli bir görevi icra etme konumunda bulunan kimselerin aldıkları eğitimin yeterliliği, onların mesleki yeterliklerini de ifade edeceğinden, bu yeterlik durumunun zaman zaman yapılacak olan alan araştırmaları ile tespit edilmesinin gerekliliği ortadadır. Bununla birlikte yeterli çalışmanın olmadığı ifade edilmelidir.

İşte bu çalışmanın amacı, İmam-Hatip Lisesi son sınıfta okuyan öğrencilerin, gelişen ve değişen şartlar çerçevesinde, görevlerini daha etkin ve verimli yapabilmeleri için gerekli yeterlik düzeylerini tespit etmek ve varsa eksikliklerin giderilmesi noktasında çözüm önerileri sunmaktır.

4. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

4.1. Evren ve Örneklem

Çalışma evreni; 2014–2015 eğitim-öğretim yılında Samsun il ve ilçelerinde İmam-Hatip Lisesi son sınıfta okuyan toplam 1733 öğrenciden oluşmaktadır.³

Araştırmanın örneklemini; İlkadım, Bafra, Çarşamba, Terme, Lâdik, Havza, Vezirköprü ilçelerindeki İmam-Hatip Liselerinin son sınıfına devam eden 1362 öğrenci içerisinden seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen 367 öğrenci oluşturmaktadır. Örneklem alınan okulların sosyo-ekonomik ve kültürel düzey açısından araştırma evrenini yansıtmaya özen gösterilmiştir. Bu nedenle gerekli incelemeler yapıldıktan sonra okullar tespit edilmiştir.

Araştırmamızda son sınıf öğrencileriyle çalışılmasının nedeni; bu öğrencilerin dört yıllık lise öğreniminin son basamağına gelmiş olmaları ve zihinlerinde olumlu ya da olumsuz bir mesleki yeterlik algısının oluştuğunun varsayılmasıdır.

4.2. Veri Toplama Araçları

Araştırmada bilgi toplamak amacıyla, Turan (2013) tarafından geliştirilen “Din Görevlileri Mesleki Yeterlik Ölçeği” kullanılmıştır. Elli beş (55) maddeden oluşan ölçeğin cevap kısmında her ifade için “Tamamen katılıyorum”, “Çoğunlukla Katılıyorum”, “Kısmen Katılıyorum”, “Katılmıyorum”, “Hiç Katılmıyorum” şeklinde 5’li likert ölçek kullanılmıştır.

Ölçekte “Tamamen katılıyorum” seçeneğine +5 puan, “Çoğunlukla Katılıyorum” seçeneğine +4 puan, “Kısmen Katılıyorum” seçeneğine +3 puan, , “Katılmıyorum” seçeneğine +2 puan, “Hiç Katılmıyorum” seçeneğine +1 puan verilmiştir. Her öğrenciye ait mesleki yeterlik algısı ile ilgili toplam puan bulunmuştur. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan +220, en düşük puan +44 olmaktadır. Yüksek puan olumlu yönde mesleki algı düzeyinin, düşük puan ise olumsuz yönde mesleki algı düzeyinin işareti sayılmaktadır.

Ölçek örneklem grubuna uygulandıktan sonra elde edile veriler üzerinden ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi sonucu KMO değeri 0,939 olarak bulunmuştur. Değişkenler arasında korelasyonun

³ Veriler, Din Öğretimi Genel Müdürlüğü’nden, telefonla ulaşılarak araştırmacı tarafından alınmıştır.

yeterli olup olmadığına bakmak amacıyla Barlett testi yapılmış ve Barlett test değeri 7338,501 ($p < 0.01$) olarak bulunmuştur. KMO değerini yüksek olması, ölçek verileri üzerinde faktör analizinin yapılabilirliğini göstermektedir.

Ölçeğin alt faktörlerini görmek amacıyla döndürülmüş (varimax) temel bileşenler faktör analizi yapılmış ve ölçek maddeleri üç alt faktörde toplanmıştır. “Mesleki Yeterlik Ölçeği”nin faktör analizi sonuçları aşağıda verilmiştir.

Tablo 1. Mesleki Yeterlik Ölçeği

Alt Faktörler	Madde No	Mesleki Yeterlik Maddeleri	Faktör Yükleri
Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik	40	Görev alanımla ilgili herhangi bir sorunla karşılaştığımda onu çözerim.	0,70
	49	Cemaatimin kendi arasında yaşadığı sorunların çözümünde aktif rol oynayabilirim.	0,66
	50	Din hizmetlerini daha etkili yapabilmek için farklı alanlarda okumalar yaparım.	0,66
	42	Görevimi yerine getirirken, cemaatimin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerine göre hareket edebilirim	0,66
	44	Görevimi yerine getirirken yaygın din eğitimi ile ilgili ilke ve yöntemlerden faydalanırım.	0,65
	46	Vaaz ve hutbeleri sunarken Türkçeyi doğru ve etkili bir şekilde kullanabilirim	0,62
	41	Cemaatimin ilgi, ihtiyaç ve beklentilerini bilirim.	0,61
	38	Görev alanımla ilgili cemaatime dini konularda danışmanlık ve rehberlik yapabilirim.	0,60
	43	Yaygın din eğitimi ile ilgili ilke ve yöntemleri bilirim.	0,60
	45	Yaz Kur'an kurslarında din eğitimi ile ilgili yeni yöntem ve teknikleri uygulayırım.	0,58
	53	Yerel ve genel ölçekte güncel olayları takip ederim.	0,57
	37	Mesleğimle ilgili olarak bilgisayar ve interneti etkili bir şekilde kullanabilirim.	0,57
	48	Düğün, nişan vb. törenlerde günün anlam ve önemine ilişkin konuşma yapabilirim.	0,56
	47	Yetişkinlerin eğitim öğretimine ilişkin temel ilke ve kavramları, yaygın din eğitimi uygulamalarında kullanabilirim	0,56
	39	Önemli gün ve gecelerde programlar düzenlerim.	0,54
	52	Türkiye'nin dini yapısı hakkında yeterli derecede bilgi sahibi değilim.	0,54
	54	Günümüzde mevcut olan dini akımları bilirim.	0,49
	35	Kur'an'ı yüzünden okumayı öğretirken gerekli yöntem ve teknikleri kullanabilirim.	0,47
33	Etkili iletişim yöntem ve tekniklerini bilirim.	0,41	
32	Özel gün ve gecelerde cemaatin önün-de Kur'an'ı makam üzere okurum.	0,39	
30	Kendimi geliştirmek için mesleğimle ilgili yayınları takip ederim.	0,31	
Mesleki Alan Bilgisi	13	Temel fıkıh kavramlarını bilirim.	0,69
	9	Hadislerle ilgili temel kavramları bilirim.	0,66
	18	İslam tarihi ile ilgili temel kaynakların isimlerini bilirim.	0,63
	14	Fıkıhın temel kaynaklarını isimleriyle bilirim.	0,62
	7	Kur'an ve tefsirle ilgili temel kavram ve ilkeleri bilirim.	0,60
	12	Kullandığım hadislerin anlamlarını bilirim.	0,59
	10	Temel hadis kaynaklarının isimlerini bilirim.	0,58
	6	Kur'an'ın başlıca ana konularını bilirim.	0,54
	2	Okuduğum ayetlerin anlamlarını bilirim.	0,53
	4	Görevimin gerektirdiği kadar Arapça bilirim.	0,52
	20	Dindeki inanç ve yorum farklarını bilirim.	0,49
	25	Namazda okunan kısa surelerin anlamlarını bilirim.	0,45
	1	Kur'an'ı tecvid kurallarına göre yüzünden okurum.	0,42
	15	Hız Peygamberin hayatını bilirim.	0,40
	29	Yasin, Mülk, Fetih, Hucurat, Rahman ve Nebe sureleri ile Duha suresinden Nas suresine kadar ezbere okurum.	0,38
Mesleki Beceri ve Uygulama	23	Gerektiğinde cemaatin ilgi ve ihtiyaçlarına uygun vaaz hazırlar ve sunabilirim.	0,71
	22	Günün anlam ve önemine ve cemaatin ihtiyaçlarına uygun hutbe hazırlar ve sunabilirim.	0,70
	24	Cenaze ile ilgili dini görevleri usulüne uygun bir şekilde yapabilirim.	0,63
	26	Gerektiğinde ilmi konularını cemaatin seviyesine uygun olarak anlatabilirim.	0,62
	28	Yapılması mutad olan duaları Türkçeleriyle birlikte yapabilirim.	0,46
	3	Görevimi yaparken Kur'an'ın mealinden yararlanırım.	0,45
	17	Hutbe, vaaz ve sohbetlerimde Hz. Peygamberin tutum ve davranışlarından örnekler verebilirim.	0,40
5	Namazları usulüne uygun olarak kıldırabilirim.	0,32	

Bu araştırmanın verileri ile yapılan faktör analizi sonucunda, ölçek maddeleri üç alt grupta toplanmıştır. Birinci faktörün varyans oranı % 32,27 ikinci faktörün % 6,49 üçüncü faktörün

ise % 3,67 olarak bulunmuştur. Bu üç faktörün ölçeğe ilişkin açıkladığı toplam varyans % 42,43'tür. Faktör analizi sonucu faktör yükleri yüksek görülen ölçekteki 44 madde bu araştırmada değerlendirmeye alınmıştır. Ölçekteki 11 olumsuz madde değerlendirmeye alınmamıştır. Faktör yükü 0,50'nin altında olan maddeler analizden çıkarılmış ve buna göre Cronbach Alfa güvenilirlik puanı 0,937 olarak bulunmuştur.

43. Verilerin Analizi

Uygulama sonunda, istatistiksel işlemler bilgisayarda yapılmış ve bunun için SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) istatistik paket programı kullanılmıştır.

İstatistiksel işlemler sonucunda, bağımsız değişkenlerle ilgili grupların öğrenci sayıları (N), mesleki yeterlik algı düzeyi puan ortalamaları ($\bar{X}$), standart sapmaları (S), serbestlik dereceleri (sd), varyansları (F) ve t-testi sonuçları bulunmuştur.

Hipotezlerin test edilmesinde, tek yönlü varyans analizi (ANOVA, F-testi) tekniği ve t-testi tekniği kullanılmıştır. Varyans analizi sonucu, bağımsız değişkenlere ait grupların ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunduğunda, farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacı ile çoklu karşılaştırma testlerinden Scheffe testi tekniği kullanılmıştır. Hipotezlerin test edilmesinde en çok 0,05 hata payı kabul edilmiştir.

Araştırmadan elde edilen verilerin analizine geçilmeden önce puanların normal dağılım gösterip göstermediğine bakılmıştır. Puanların dağılımı aşağıdaki tablodaki gibidir.

Tablo 2. Normallik Testi

Normallik Testi						
Puan	Kolmogorov-Smirnov			Shapiro-Wilk		
	İstatistik	df	p	İstatistik	df	p
	0,033	367	0,200	0,993	367	0,092

Tabloda gösterilen her iki test için p değerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. Buna göre, "normal dağılımlar arasında fark yoktur" şeklindeki yokluk hipotezinin kabul edilerek normallığın sağlandığı anlaşılmaktadır.

5. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda, ölçeğin uygulanmasından elde edilen verilerin istatistiksel analizine yer verilmiş, analiz sonucunda elde edilen veriler tabloleştirilmiştir. Tablolarda öncelikle frekans dağılımlarına ilişkin bulgular değerlendirilmiş, ardından karşılaştırmalı analizlere yer verilmiştir.

Bulgular bölümünde, bağımsız değişkenlere göre amaçların gerçekleşme düzeyi aritmetik ortalamaları ($\bar{X}$) ve standart sapmaların (S) hesaplandığı tablolar verilmiştir. Bu tablolar üzerinde, değişken gruplarına göre mesleki yeterlik puan ortalamaları farkının istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına ikili gruplarda t-testi, ikiden fazla gruplarda ise ANOVA testi uygulanarak bakılmıştır.

5.1. Ankete Katılan Öğrenciler İle İlgili Genel Bilgiler

5.1.1. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Tablo 3. Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyet	N	%
Kız	199	54,2
Erkek	168	45,8
Toplam	367	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin % 54,2'sini kız öğrenciler oluştururken, % 45,8'i erkek öğrencilerden oluşmaktadır.

5.1.2. Öğrencilerin Hafızlık Durumlarına Göre Dağılımları

Tablo 4. Öğrencilerin Hafızlık Durumuna Göre Dağılımları

Hafızlık Durumu	N	%
Hafız	11	3,0
Hafız değil	356	97,0
Toplam	367	100,0

Araştırmaya katılan 367 öğrencinin % 3'ünün hafız, % 97'sinin ise hafız olmadığı görülmektedir.

5.1.3. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Dağılımları

Tablo 5. Öğrencilerin Öğrenim Gördükleri Okul Türüne Göre Dağılımları

Okul Türü	N	%
Anadolu İHL	163	44,4
İHL	204	55,6
Toplam	367	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 44,4'ü Anadolu İHL, % 55,6'sı İHL öğrencisidir.

5.1.4. Öğrencilerin Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

Tablo 6. Öğrencilerin İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenlerine Göre Dağılımları

Tercih Nedeni	N	%
Kişisel tercihi	216	58,9
Aile ve yakınlarının isteği	97	26,4
Başka bir okul kazanamama	24	6,5
Diğer nedenler	30	8,2
Toplam	367	100,0

Tabloya göre, araştırmaya katılan öğrencilerin % 58,9'u kendi tercihiyle, % 26,4'ü aile ve yakınlarının isteğiyle, % 6,5'i başka bir okul kazanamadığı için, % 8,2'si ise farklı nedenlerden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmiştir.

5.2. Bazı Değişkenlere Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

5.2.1. Öğrencilerin Cinsiyetine Göre Mesleki Yeterlik Algıları

Tablo 7. Cinsiyetine Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Kız	199	156,85	25,090	365	3,046	p= 0,002 p<0,01önemli
Erkek	168	148,41	27,985			

Tabloda, öğrencilerin mesleki yeterlik algıları ile ilgili istatistikler cinsiyet değişkeni açısından incelenmiştir. Buna göre kız öğrencilerin mesleki yeterlik algıları ortalama puanları ($\bar{X}$ =156,85) iken, erkek öğrencilerin ortalama puanları ($\bar{X}$ =148,41) olarak bulunmuştur. Yapılan t-testi sonucunda cinsiyete göre öğrencilerin mesleki yeterlik algıları arasındaki fark (p<0,01) düzeyinde önemli görülmüştür. Bu sonuca göre kız öğrencilerin mesleki yeterlik algılarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olduğu söylenebilir.

Öğrencilerin cinsiyetine göre mesleki yeterlik alt alanlarına ait istatistiksel sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 8. Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algısı Puanlarının Cinsiyet Faktörü Açısından İstatistiksel Sonuçları

Mesleki Yeterlik Alanları	Cinsiyet	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik	Kız	58,80	12,16	365	1,67	p=0,095 p>0,05 Önemsiz
	Erkek	56,61	12,83			
Mesleki Alan Bilgisi	Kız	55,03	8,08	365	4,59	p=0,000 p<0,001 Önemli
	Erkek	50,85	9,35			
Mesleki Beceri ve Uygulama	Kız	24,41	5,89	365	3,69	p=0,000 p<0,001 Önemli
	Erkek	22,07	6,20			

Kız öğrencilerin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik alanındaki mesleki yeterlik algılarının puan ortalaması ($\bar{X}$ =58,80) iken, erkeklerin ortalaması ($\bar{X}$ =56,61) olarak belirlenmiştir. Puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakmak için t-testi yapılmış ve cinsiyete göre Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik alanındaki mesleki yeterlik algı puan ortalamaları arasında (p>0,05) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Mesleki Alan Bilgisi alanındaki mesleki yeterlik algı düzeylerine bakıldığında kızların ortalaması ($\bar{X}$ =55,03) iken, erkeklerin ortalaması ($\bar{X}$ =50,85) olarak bulunmuştur. Ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına t-testi ile bakılmış ve cinsiyete göre öğrencilerin Mesleki Alan Bilgisi yeterlik algısı puan ortalamaları arasında (p<0,01) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Buna göre kızların mesleki alan bilgisinde kendilerini erkeklere göre daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Mesleki Beceri ve Uygulamada ise kızların mesleki yeterlik algı puan ortalaması ($\bar{X}$ =24,41) iken, erkeklerin ortalaması ($\bar{X}$ =22,07) bulunmuştur. Yapılan t-testi sonucunda cinsiyete göre öğrencilerin Mesleki Beceri ve Uygulama alanındaki mesleki yeterlik puan ortalamaları arasındaki fark (p<0,01) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre kızların mesleki beceri ve uygulamada kendilerini erkeklere göre daha yeterli gördükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Yukarıdaki tablolardan elde edilen sonuçlara göre, kızların genel olarak mesleki yeterlik algısının, erkeklere göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Bu araştırma sonucu ortaya çıkan cinsiyet değişkeni açısından öğrencilerin mesleki yeterlik algılarının kız öğrenciler lehine istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Cinsiyet ile yeterlik algısı arasındaki ilişkiyi açıklama noktasında, Çapri ve Çelikkaleli (2008) ile Şeker, Deniz ve Görgeç (2005) tarafından yapılan araştırma sonucu elde edilen bulgularla benzerlik göstermektedir.

Bandura'nın tanımına göre, bireyin belli bir edimi gerçekleştirmek için gerekli eylemleri düzenleme ve yürütme gücüne ilişkin yargısına öz-yeterlik denir. Bu tanımdan yola çıkarak, kız öğrencilerin derslerini daha ciddiye almaları, daha çok ders çalışmaları ve bunun sonucunda da ders notlarının erkek öğrencilere göre daha yüksek olması, onların ileride mesleğe yönelik yeterlik algısını artırmış olabileceği düşünülmektedir. Bandura aynı çalışmasında insan davranışlarının gerçekte doğru olandan çok, insanların doğru olduğuna inandıkları şeye dayandığını belirtmiştir. (Bandura, 1986'dan akt., Özerkan, 2007) Bu ifadeye bağlı olarak günümüzde Kur'an Kursu öğreticiliğinin kadınlar için ideal meslek olarak görülmesi kız öğrencilerde olumlu yönde algı oluşturmuş olabilir.

Bu araştırma bulgularının aksine, yeterlik algısının cinsiyete göre farklılaşmadığını tespit eden çeşitli çalışmalar da vardır. Kaya ve Turan (2013), Hevedanlı ve Ekici (2009), Yaman, Koray ve Altunçekiç (2004) tarafından yapılan çalışmalarda kızlar ve erkekler arasında mesleki/öz yeterlik algısı bakımından bir farklılaşma olmadığı görülmüştür. Araştırma sonuçlarındaki bu farklılığın örneklemelerden ya da araştırmaların niteliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

5.2.2. Hafızlık Durumuna Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

Tablo 9. Öğrencilerin Hafızlık Durumuna Göre Mesleki Yeterlik Algıları

Hafızlık Durumu	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Hafız	11	160,18	24,412	365	0,90	p=0,36 p>0,05 Önemsiz
Hafız değil	356	152,76	26,821			

Tabloya göre, hafız öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X} = 160,18$) iken, hafız olmayan öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X} = 152,76$) bulunmuştur. Öğrencilerinin puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığına t-testi ile bakılmış ve hafızlık durumuna göre öğrencilerin mesleki yeterlik puan ortalamaları arasında ($p>0,05$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı görülmüştür.

Hafızlık durumuna göre öğrencilerin mesleki yeterlik alt boyutlarına ait istatistiksel sonuçlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 10. Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algısı Puanlarının Hafızlık Faktörü Açısından İstatistiksel Sonuçları

Mesleki Yeterlik Alanları	Hafızlık Durumu	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik	Hafız	61,54	12,93	365	1,01	p=0,31 p>0,05 Önemsiz
	Hafız değil	57,68	12,49			
Mesleki Alan Bilgisi	Hafız	54,63	7,11	365	0,57	p=0,56 p>0,05 Önemsiz
	Hafız değil	53,07	8,97			
Mesleki Beceri ve Uygulama	Hafız	25,09	7,35	365	0,95	p=0,33 p>0,05 Önemsiz
	Hafız değil	23,28	6,10			

Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik mesleki yeterlik boyutunda hafızların mesleki yeterlik algı puan ortalaması ($\bar{X}$ =61,54) iken, hafız olmayanların ortalaması ($\bar{X}$ =57,68) bulunmuştur.

Yapılan t-testi sonucunda hafızlık durumuna göre öğrencilerin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik mesleki yeterlik alanında ($p>0,05$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Hafız olan ile hafız olmayan öğrencilerin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik mesleki yeterlik düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı anlaşılmaktadır.

Mesleki Alan Bilgisi boyutunda, hafız olan öğrencilerin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X}$ =54,63) iken, hafız olmayan öğrencilerin ortalaması ($\bar{X}$ =53,07) olarak bulunmuştur. Bu puan ortalamaları arasındaki farkın önemli olup olmadığına t-testi ile bakılmış ve hafızlık durumuna göre mesleki alan bilgisi yeterlik algı düzeyleri arasında ($p>0,05$) istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür.

Mesleki Beceri ve Uygulama alanında ise, hafız olan öğrencilerin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X}$ =25,09) iken, hafız olmayanların ortalaması ($\bar{X}$ =23,28) olarak bulunmuştur. Yapılan t-testi sonucunda, hafızlık durumuna göre öğrencilerin mesleki beceri ve uygulama alanındaki mesleki yeterlik algı düzeyleri arasında ($p>0,05$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmemiştir.

Hafız öğrencilerin hafız olmayanlara göre mesleki yeterlik algısında genel toplamda ve alt boyutlarda anlamlı bir farkın çıkmaması, üzerinde durulmaya değer olarak görülmektedir. Toplum nazarında ve özellikle İmam-Hatip Liselerinde hafız öğrencilere karşı teveccüh söz konusudur. Aynı şekilde hafız öğrencilerin de durumlarından ötürü, kendilerine güvenlerinin diğer arkadaşlarına göre daha yüksek olması ve bunun da araştırmamıza yansması beklenirdi. Özellikle “mesleki uygulama ve beceri” mesleki yeterlik alanında, hafız öğrenciler daha avantajlı gibi düşünülse de, bu durum araştırma sonucuna yansımamıştır. Bu da hafızlık öğretiminin niteliğini gündeme getirmektedir. Bu bağlamda öncelikle, ülkemizde resmi olarak hafız yetiştiren Kur’an Kurslarının programı ve haftalık ders saatleri incelenmiştir. Diyanet İşleri Başkanlığı Kur’an Kursları yönergesine göre; Kur’an-ı Kerim’i yüzünden okuma çalışmaları yapılan Kur’an Kurslarında; 18 saat Kur’an-ı Kerim, 1 saat İtikat, 3 saat İbadet, 1 saat Siyer, 1 saat Ahlâk dersi olmak üzere 24 saat zorunlu ders yapılmaktadır.

Hafızlık çalışması yapılan kurslarda; haftalık ders programları 24 saat üzerinden düzenlenmektedir. Bu sürenin 20 saati Kur’an-ı Kerim, 1 saati İtikat, 1 saati İbadet, 1 saati Siyer ve 1 saati de Ahlâk dersi için ayrılmaktadır.

Karacelil (2013) tarafından 16 Kur’an Kursu öğreticisinin katılımıyla yapılan çalışmada, öğretmenlerin tamamı müfredatın her kesime hitap edemediğini ve bu noktada yetersiz olduğunu ifade ederken, 13 Kur’an Kursu öğreticisi ise müfredatın son derece ağır ve müfredatı uygulamaya yeterli zaman olmadığını ifade etmişlerdir. Ayrıca Kur’an Kurslarının müfredatıyla ilgili yapılan başka çalışmalarda da alan, yeterlik ve süre açısından bazı yetersizliklerin olduğu sonucuna ulaşılmıştır. (Koç, 2011, Özdemir ve Kavak, 2011, Önder, 2010) Müfredattan kaynaklanan eksikliklerle birlikte öğretmenlerin yeterlik durumu ve eğitim düzeyinin de öğrencilerin gelişimlerinde etkisinin olabileceği gözden ırak tutulmamalıdır.

5.2.3. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
AİHL	163	157,46	26,044	365	2,895	p=0,004
İHL	204	149,41	26,833			p<0,01 Önemli

Tablo 11. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

Tabloda, araştırmaya katılan öğrencilerin okul türü bakımından mesleki yeterlik algıları ortaya konulmuştur. Buna göre, AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algı puan ortalamaları ($\bar{X}$ =157,46), İHL öğrencilerinin puan ortalaması ise ($\bar{X}$ =149,41) olarak bulunmuştur.

Yapılan t-testi sonucunda, okul türüne göre öğrencilerinin mesleki yeterlik algıları puan ortalamaları arasındaki fark ($p<0,01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algı düzeyinin İHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algı düzeylerinden daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Okul türüne göre öğrencilerin mesleki yeterlik alt alanlardaki puanlarının istatistiksel sonuçları aşağıdaki gibidir.

Tablo 12. Okul Türüne Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algısı Puanlarının İstatistiksel Sonuçları

Mesleki Yeterlik Alanları	Okul Türü	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik	AİHL	60,07	12,18	365	3,15	p=0,00 p<0,01 Önemli
	İHL	55,98	12,48			
Mesleki Alan Bilgisi	AİHL	54,47	8,60	365	2,62	p=0,01 p<0,05 Önemli
	İHL	52,03	9,04			
Mesleki Beceri ve Uygulama	AİHL	23,80	6,26	365	1,29	p=0,19 p>0,05 Önemsiz
	İHL	22,97	6,03			

Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik alanında AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X}$ =60,07), İHL öğrencilerinin ortalaması ise ($\bar{X}$ =55,98) olarak bulunmuştur.

Okul türüne göre öğrencilerin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik alanındaki mesleki yeterlik algıları puan ortalamaları arasındaki farkın önemine t-testi ile bakılmış ve puan ortalamaları arasındaki fark ($p<0,01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, AİHL öğrencilerinin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik mesleki yeterlik algıları puan ortalamasının, İHL öğrencilerinin puan ortalamasından da yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

Mesleki Alan Bilgisi alanında, AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik puan ortalaması ($\bar{X}$ =54,47) olarak, İHL öğrencilerinin ortalaması ise ($\bar{X}$ =52,03) olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar arasındaki farkın önemine t-testi ile bakılmış ve okul türüne göre mesleki alan bilgisi alanındaki mesleki yeterlik algıları puan ortalaması arasındaki fark ($p<0,01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur. Bu sonuca göre, AİHL öğrencilerinin mesleki alan bilgisi yeterlik algıları puan ortalamasının, İHL öğrencilerinin puan ortalamasından da yüksek olduğu görülmektedir.

Mesleki Beceri ve Uygulama alanında ise, AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algılarının puan ortalaması ($\bar{X}$ =23,80) iken, İHL öğrencilerinin ortalaması ($\bar{X}$ =22,97) olarak bulunmuştur. İki

grubun puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına bakmak için t-testi yapılmış ve okul türüne göre mesleki beceri ve uygulamada alanında öğrencilerin yeterlik algılarının puan ortalamaları arasındaki fark ($p>0,05$) düzeyinde önemsiz görülmüştür.

Okul türüne göre mesleki yeterlik algı düzeyinin AİHL lehine farklılık göstermesi, öğrencilerin bu okullara Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş (TEOG)⁴ sınavı sonucuna göre yerleştirmesi ve buna bağlı olarak daha başarılı öğrencilerin bu okullara girebilmesiyle açıklanabilir. (MEB, 2008)

Mesleki yeterlik düzeyindeki farklılaşmada müfredatın bir etkisinin olup olmadığına bakıldığında, Meslek dersleri açısından Kur'an-ı Kerim dersi AİHL'de 9. Sınıfta haftada dört saat iken, İHL'de 6 saattir. 10, 11, ve 12. Sınıflarda ise Kur'an-ı Kerim dersi eşittir. Mesleki Arapça İHL'de 9. 10. 11. ve 12. sınıflarda haftada beşer saat okutulurken, AİHL'de haftada dörder saat okutulmaktadır. Temel Dini Bilgiler dersi AİHL'de haftada bir saat, İHL'de ise haftada iki saat okutulmaktadır. Görüldüğü gibi her iki programın meslek derslerinde İHL lehine bir farklılık vardır. Ancak bu farklılığın mesleki yeterlik alanlarından "Mesleki Alan Bilgisi" yeterlik algısına yansımadağı görülmektedir.

5.2.4. İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenine Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

Tablo 13. İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenine Göre Mesleki Yeterlik Algıları

Tercih Nedeni	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Kişisel tercih	216	157,36	26,01	3/363	0,34	p=0,001 p<0,01 Önemli
Aile ve yakınların isteği	97	146,85	24,13			
Başka okul kazanamama	24	141,62	31,75			
Diğer nedenler (Okulun eve yakın olması, İslam'ı doğru öğrenmek vb.)	30	150,43	30,09			

Tabloya bakıldığında kişisel tercihiyle İmam Hatip Lisesine gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algı puanının ($\bar{X}=157,36$), diğer nedenlerle İmam Hatip Lisesini tercih eden öğrencilerin ortalamalarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Yapılan varyans analizi sonucunda, İmam Hatip Lisesini tercih nedenlerine göre İmam Hatip Lisesine gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algıları puan ortalamaları arasında ($p<0,01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. Bu sonuca göre, kendi tercihiyle İmam Hatip Lisesine gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algısı düzeyinin yüksek olduğu söylenebilir.

Farklılaşmanın hangi gruplar arasında önemli olduğuna Scheffe testi ile bakılmış, İmam Hatip Lisesine "kişisel tercih" ile gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algı düzeyinin "aile ve yakınlarının isteği" ve "başka okulu kazanamama" gibi nedenlerle gelenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür.

İmam Hatip Lisesini tercih nedenine göre öğrencilerin mesleki yeterlik alt alanlardaki puanlarının istatistiksel sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 14. İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenine Göre Öğrencilerin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik Yeterlik Algısı Puanlarının İstatistiksel Sonuçları

⁴ 14.02.2018 tarihinde yayınlanan "Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile TEOG sınav sistemi kaldırılarak yerine "Liselere Giriş Sınavı (LGS)" getirilmiştir.

Tercih Nedeni	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Kişisel tercih	216	59,16	12,28	3/363	2,44	p=0,064 p>0,05 Önemsiz
Aile ve yakınların isteği	97	56,45	11,64			
Başka okul kazanamama	24	53,58	14,28			
Diğer nedenler	30	55,73	14,28			
Toplam	367	57,80	12,50			

Öğrencilerin tercih nedeni ile dini pedagojik formasyon ve rehberlik yeterlik algısı puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığına Anova testi ile bakılmış olup, İmam Hatip Lisesini tercih nedenlerine göre dini pedagojik formasyon ve rehberlik yeterlik algıları puan ortalamaları arasındaki fark ($p>0,05$) düzeyinde **istatistiksel olarak** anlamlı görülmemiştir.

Tablo 15. İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenine Göre Öğrencilerin Mesleki Alan Bilgisi Yeterlik Algısı Puanlarının İstatistiksel Sonuçları

Tercih Nedeni	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Kişisel tercih	216	54,75	8,45	3/363	7,477	p=0,000 p<0,001 Önemli
Aile ve yakınların isteği	97	50,16	8,59			
Başka okul kazanamama	24	49,79	9,85			
Diğer nedenler	30	53,56	9,73			
Toplam	367	53,11	8,92			

Yapılan Anova testi sonucunda, öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih nedeni göre mesleki alan bilgisi yeterlik algısı puan ortalamaları arasında ($p<0,001$ düzeyinde anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Bu sonuca göre, İmam Hatip Lisesini tercih nedeni ile mesleki alan bilgisi yeterlik algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu anlaşılmaktadır.

İmam Hatip Lisesini tercih nedenlerine göre farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğuna Scheffe testi ile bakılmıştır. Bu test sonucunda, İmam Hatip Lisesine “*kendi isteğiyle*” gelen öğrencilerin, “*aile ve yakınların isteğiyle*” gelen öğrencilere göre mesleki alan bilgisi yeterlik algısının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 16. İmam Hatip Lisesini Tercih Nedenine Göre Öğrencilerin Mesleki Beceri ve Uygulama Yeterlik Algısı Puanlarının İstatistiksel Sonuçları

Tercih Nedeni	N	$\bar{X}$	S	sd	F	p
Kişisel tercih	216	24,18	5,98	3/363	4,09	p=0,007 p<0,01 Önemli
Aile ve yakınların isteği	97	22,23	5,90			
Başka okul kazanamama	24	20,62	6,77			
Diğer nedenler	30	23,00	6,56			
Toplam	367	23,34	6,14			

Yapılan Anova testi sonucunda, öğrencilerin İmam Hatip Lisesini tercih nedenine göre mesleki beceri ve uygulama yeterlik algısı puan ortalamaları arasında ($p<0,01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu görülmüştür.

İmam Hatip Lisesini tercih nedenlerine göre farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğuna Scheffe testi ile bakılmıştır. Bu test sonucunda, İmam Hatip Lisesine kendi tercihiyle gelen öğrencilerin, aile ve yakınlarının isteğiyle gelen öğrencilere göre mesleki beceri ve uygulama yeterlik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Yukarıdaki tablolara bakıldığında, öğrencilerin İmam Hatip Liselerini tercih nedeni ile öğrencilerin mesleki yeterlik algıları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmüştür. Ölçeğin alt boyutlarından mesleki alan bilgisi ve mesleki beceri-uygulama yeterlik algısı ile İmam Hatip Lisesini tercih nedeni arasında da istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Scheffe testi sonucunda, İmam Hatip Lisesine kendi tercihiyle gelen öğrencilerin, aile ve yakınlarının isteğiyle gelen öğrencilere göre mesleki yeterlik algılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Ergenlik dönemi, psiko-sosyal gelişim açısından, bireyin kendi değerlerini oluşturduğu, bununla birlikte kendi fikirlerini ve düşüncelerini ortaya koyduğu ve bunların karşısındaki kişilerce önemsenmesini beklediği bir dönemi ifade etmektedir. Fikir ve tercihleri önemsenen bireylerin öz yeterlik algıları yükseldiği ve bu durumun da mesleki yeterlik algılarına yansıdığı ifade edilmektedir. (Altun ve Yazıcı, 2013) Tabiatıyla kendi tercihiyle İmam-Hatip Lisesine gelen öğrencilerin akademik başarısının mesleki yeterlik algısını olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

5.2.5. İkamet Ettiği Yerleşim Yerine Göre Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algıları

Tablo 17. İkamet Ettiği Yerleşim Yerine Göre Mesleki Yeterlik Algıları

İkamet	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Şehir merkezi	221	156,49	26,567	365	3,128	p=0,002
Köy/mahalle	146	147,67	26,235			p<0,01 Önemli

Tabloda görüldüğü gibi, şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerinin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X}$ =156,49) olarak, köy veya mahallede ikamet eden öğrencilerinin puan ortalaması ise ($\bar{X}$ =147,67) olarak bulunmuştur. Öğrencilerinin puan ortalamaları arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına t-testi ile bakılmıştır. Yapılan t-testi sonucunda şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerinin puan ortalaması, köy veya mahallede ikamet eden öğrencilerinin puan ortalamasından (p<0,01) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı görülmüştür. Bu sonuca göre, şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerinin mesleki yeterlik algı puan ortalaması, köy veya mahallede ikamet eden öğrencilerinin puan ortalamasına göre daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

İkamet ettiği yerleşim yerine göre öğrencilerin mesleki yeterlik alt alanlardaki puanlarının istatistiksel sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 18. Öğrencilerin Mesleki Yeterlik Algısı Puanlarının İkamet Ettiği Yerleşim Yerine Göre İstatistiksel Sonuçları

Alt Gruplar	Yerleşim Yeri	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik	Şehir Merkezi	59,31	12,57	365	2,876	p=0,004
	Köy/Mahalle	55,51	12,08			p<0,01 Önemli
Mesleki Alan Bilgisi	Şehir Merkezi	54,00	9,11		2,339	p=0,020
	Köy/Mahalle	51,78	8,47			p>0,05 Önemsiz
Mesleki Beceri ve Uygulama	Şehir Merkezi	24,30	6,16		3,776	p=0,000
	Köy/Mahalle	21,87	5,83			p<0,001 Önemli

Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik yeterlik alanında şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X} = 59,31$) olarak, köy/mahallede ikamet edenlerin ortalaması ise ($\bar{X} = 55,51$) olarak bulunmuştur. Bu ortalamalar arasındaki farkın anlamlı olup olmadığına t-testi ile bakılmıştır. Yapılan t-testi sonucu, yerleşim yerine göre öğrencilerin Dini Pedagojik Formasyon ve Rehberlik alanındaki yeterlik algısı puan ortalamaları arasında ($p < 0,01$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur.

Mesleki Alan Bilgisi yeterlik alanında şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X} = 54$) iken, köy/mahallede ikamet edenlerin ortalaması ($\bar{X} = 51,78$) olarak bulunmuştur. Yapılan t-testi sonucunda yerleşim yerine göre öğrencilerin Mesleki Alan Bilgisi alanında yeterlik algıları arasındaki fark ($p > 0,05$) düzeyinde anlamlı bulunmamıştır.

Mesleki Beceri ve Uygulama alanında yeterlik şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin mesleki yeterlik algıları puan ortalaması ($\bar{X} = 24,30$) olarak, köy/mahallede ikamet edenlerin ortalaması ise ($\bar{X} = 21,87$) olarak bulunmuştur. Yapılan t-testi sonucunda yerleşim yerine göre öğrencilerin Mesleki Beceri ve Uygulama alanındaki yeterlik algıları arasındaki fark ($p < 0,001$) düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur.

Geçmiş yıllarda, okulda başarısızlığın kaynağının sadece öğrenci kaynaklı olduğu, öğrencinin zihinsel yeterlik düzeyinin düşük olmasının, okuma-yazma-aritmetik alanlarındaki başarısını belirlediği düşüncesi egemen iken, zamanla eğitim alanında geliştirilen araştırma metotları sonucunda bu görüşün kısmen eksik kaldığı, bunun yanı sıra öğrencinin bireysel yeteneği ve çevresel birçok faktörün onun başarısını önemli ölçüde etkilediği saptanmıştır. Başarının temelinde öğrenci ve eğitim kalitesi yer alırken, çevresel, ekonomik, kültürel faktörlerin yanı sıra sağlık durumu, ebeveynlerin eğitim düzeyleri vb. birçok faktörün yer aldığı ortaya konulmuştur. (Özer ve Sarı, 2009)

Araştırmamız sonucunda, şehirde ikamet eden öğrencilerin mesleki yeterlik algılarının ($\bar{X} = 156,49$), köyde ikamet edenlere göre ($\bar{X} = 147,67$) yüksek olmasında şehrin imkânlarının daha fazla olması ve kırsalla kent merkezleri arasındaki sosyal yaşam farklılaşmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir.

6. SONUÇ

İmam-Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerine uygulanan mesleki yeterlik ölçeği neticesinde, İHL'lerde okuyan öğrencilerin bazı değişkenlere göre mesleki yeterlik algıları incelenmiştir. Araştırma sonucunda şu sonuçlar elde edilmiştir:

1- Araştırmaya katılan öğrencilerin % 54,2'si kız, % 45,8'i erkektir. Kız öğrencilerin mesleki yeterlik algısı puanı ortalaması ($\bar{X} = 156,85$), erkek öğrencilerin mesleki yeterlik algısı puan ortalamasından ($\bar{X} = 148,41$) daha yüksek olarak bulunmuştur.

2- Araştırmaya katılan öğrencilerin % 3'ü hafız, % 97'si ise hafız değildir. Öğrencilerin hafız olup olmaması ile mesleki yeterlik algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki görülmemiştir.

3- Araştırmaya katılan öğrencilerin % 44,4'ü Anadolu İHL, % 55,6'sı İHL öğrencisidir. AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algısı puan ortalaması ($\bar{X} = 157,46$) ile İHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algısı puan ortalaması ise ($\bar{X} = 149,41$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmüştür. AİHL öğrencilerinin mesleki yeterlik algısı İHL öğrencilerine göre daha yüksek olarak bulunmuştur.

4- Araştırmaya katılan öğrencilerin % 58,9'u kendi tercihiyle, % 26,4'ü aile ve yakınlarının isteğiyle, % 6,5'i başka bir okul kazanmadığı için, % 8,2'si ise farklı nedenlerden dolayı İmam Hatip Lisesini tercih etmiştir.

Kendi tercihiyle İmam-Hatip Lisesine gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algısı puan ortalaması ($\bar{X} = 157,36$), aile ve yakınlarının isteğiyle gelen öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X} = 146,85$), başka bir okul kazanmadığı için gelen öğrencilerin puan ortalaması ($\bar{X} = 141,62$) ve farklı nedenlerden ötürü gelen öğrencilerin puan ortalaması ise ($\bar{X} = 150,43$) olarak bulunmuştur. Araştırma sonucunda kendi tercihiyle İmam-Hatip Lisesine gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algısı diğer tercihlerle gelenlere göre daha yüksek olarak bulunmuştur.

5- Araştırmaya katılan öğrencilerin % 60,2'si şehir merkezinde, % 39,8'i ise köy veya mahallede ikamet etmektedir. Şehir merkezinde ikamet eden öğrencilerin mesleki yeterlik algısı puanı ($\bar{X} = 156,49$), köy veya mahallede ikamet eden öğrencilerin puan ortalamasından ($\bar{X} = 147,67$) daha yüksek olduğu görülmüştür.

6- İHL ders programları incelendiğinde, Kelam, Hitabet ve Mesleki Uygulama derslerinin yalnızca 12. Sınıfta; Fıkıh ve Hadis dersleri ise yalnızca 10. sınıfta iki saat okutulduğu, bunun da mesleki yeterlik konusunda sınırlı bir etkiye sahip olduğu görülmüştür.

İmam-Hatip Lisesi son sınıf öğrencilerinin mesleki yeterlik algılarını tespit etmek amacıyla yapılan bu çalışmanın sonuçlarından hareketle şu önerilerde bulunulabilir:

1. Günümüzde İmam-Hatip Liselerinde öğrenci sayısı giderek yükselmektedir. Bu artışla birlikte niceliğin yanında niteliğin de göz önünde tutulması önemlidir. Zira nitelikli öğrenci ile birlikte öz yeterlik ve mesleki yeterlik algısı da artacaktır. Bu noktada İmam-Hatip Liselerinde ders programlarından sosyal faaliyetlere farklı alanlarda, çağın getirdiği ihtiyaç ve beklentileri karşılayacak nitelikli insan ihtiyacına cevap verecek bir yenilenme ve değişime ihtiyaç duyulmaktadır.

2. İmam Hatip Lisesi öğrencilerinin mezuniyetten sonraki çalışma sahaları, İmam-Hatiplik, Kur'an Kursu Öğreticiliği, müezzinlik gibi, daha çok halkla iç içe olunan meslekler olduğu göz önünde bulundurularak, sosyal iletişimlerini güçlendirecek ortamlar hazırlanmalıdır.

3. Hafızlık, mesleki yeterlik bakımından önemli bir faktör olarak değerlendirilmesine rağmen, bulgularda bu paralelde bir sonuç görülmemiştir. Bu nedenle, hafız yetiştiren kurumların müfredatları, öğretici yeterlikleri incelenmeli ve öğrenci beklentileri göz önüne alınmalıdır. Bu şekilde İmam-Hatip Lisesine gelen hafız öğrencilerin, buldukları okulun imkânlarıyla da birlikte niteliklerinin artmasına yardım edilmiş olacaktır. Bu noktada Diyanet İşleri Başkanlığı ile Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün birlikte bir süreç yürütmeleri önemli görülmektedir.

4. Öğrencilerin mesleki yeterlik algı ve motivasyonlarını yükseltmek için aile, okul, öğretmen ve öğrenciler arasındaki iletişim ve etkileşim daha üst düzeye çıkarılmalı, paydaşların işbirliği artırılmalıdır.

5. Ders içerikleri ve müfredat, toplumun ve çağın ihtiyaç ve beklentilerine göre güncellenmelidir.

6. Araştırma sonucunda İHL'ye kendi isteğiyle gelen öğrencilerin mesleki yeterlik algı düzeyleri daha yüksek bulunmuştur. Fakat İmam-Hatip Lisesi öğrencilerinin belirli bir kısmı bu okullara kendi isteği dışında geldiklerini ifade etmektedirler. Bu noktada anne babalar, öğretmenler ve okul idarecileri, öğrencilerle aralarında daha yapıcı bir dil geliştirmeli, İHL'ler zorla gidilen okullar değil, severek ve isteyerek gidilen okul haline dönüştürülmelidir.

KAYNAKÇA

- Akengin, H., Yıldırım G., İbrahimoğlu Z. ve Arslan S. (2014). Öğrencilerin coğrafya dersine ilişkin öz yeterlik algıları ile akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Marmara Coğrafya Dergisi*, 29, 150-167.
- Akyürek, S. (2005). Kur'an Kursu öğreticisinin mesleki yeterlilikleri. *E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18, 175-192.
- Altun, F. ve Yazıcı, H. (2013). Ergenlerin benlik algılarının yordayıcıları olarak: akademik öz-yeterlik inancı ve akademik başarı,. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (1), 145-156.
- Çapri, B. ve Çelikkaleli, Ö. (2008). öğretmen adaylarının öğretmenliğe ilişkin tutum ve mesleki yeterlik inançlarının cinsiyet, program ve fakültelerine göre incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (15), 33-53.
- Hevedanlı, M. ve Ekici, G. (2009). Üniversite öğrencilerinin biyoloji öz yeterliklerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Dicle üniversitesi örneği), *Ege Eğitim Dergisi*, 10 (1), 24-47.
- Karacelil, S. (2013). Kur'an kursu öğreticilerine göre kur'an kurslarının eğitim problemleri: sırnak ili örneği, *Gümüşhane Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 2 (3), 275-295.
- Kaya, M. ve Turan, İ. (2013). İlahiyat fakültesi ve imam hatip lisesi son sınıf öğrencilerinin din görevliliğine ilişkin mesleki yeterlik algıları (Samsun ili örneği). *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 34, 5-36.d
- Koç, A. (2005). *Kur'an kurslarında eğitim ve verimlilik*. Ankara: İlahiyat Yayınları.
- Mersin, Y. (2007). *Din görevlilerinde mesleki doyum* (yüksek lisans tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Önder, M. (2010). Yeni öğretim programı ve 8 ay süreli kur'an kursları (muhteva, uygulama, problemler ve çözüm önerileri). *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 15 (2), 297-308.
- Özdemir, Ş. ve Kavak, R. (2011). Öğretici görüşlerine göre yaz kur'an kursları (Elâzığ örneği). *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4, (18), 298-315.
- Özer, H. ve Sarı, A. (2009). Kovaryans analizi modelleriyle üniversite öğrencilerinin başarılarını etkileyen faktörlerin belirlenmesi: atatürk üniversitesi iibf öğrencileri için bir uygulama. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24, (2), 105-126.
- Özerkan, E. (2007). Öğretmenlerin Öz-yeterlik algıları ile öğrencilerin sosyal benlik kavramları arasındaki ilişki, (yüksek lisans tezi). *Edirne: Trakya Üniversitesi*.
- Şeker, H., Deniz, S. ve Görgeç, İ. (2005). Tezsiz yüksek lisans öğretmen adaylarının öğretmenlik yeterlikleri üzerine değerlendirmeler. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 42, 237-253.
- Şişman, M. (2002). *Öğretmenliğe giriş*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Turan, İ. (2013). Din görevlilerinin mesleki yeterlikleri. *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi*, 13, (1), 47 -73.
- Yaman, S., Cansüngü Koray, Ö.ve Altunçekiç, A. (2004). Fen bilgisi öğretmen adaylarının öz-yeterlik inanç düzeylerinin incelenmesi üzerine bir araştırma. 2 (3), 355-366. <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/256422>
-